లవణరాజు కల

1

ఐంద్రజాలికుడు తన రంగురంగుల నెమలిపింఛం గిరగిరా తిప్పి ఏవేవో చిత్రచిత్రమైన మంత్రాక్షరా లుచ్చరించాడు. తిరిగి ఆ రంగురంగుల నెమలి పింఛంచేత అలాగే నెమ్మది నెమ్మదిగా వలయాకార నృత్యం చేయించాడు. అతని చేతిలో నృత్యంచేస్తున్న ఆ మయూరబర్హాం తిలకించగానే లవణమహారాజాస్థానంలో సమాసీనులైన సభాస్తారు లందరికీ తమ కట్టెదుట వేయి బంగారు నెమళ్ళొక్కమారుగా నృత్యం చేస్తున్నట్టు స్ఫురించింది! వేయి మెరుగు తీగ లదృశ్యమై పోకుండా అలాగే నిలిచి వలయాకార నృత్యం చేస్తూన్నట్టు భాసించింది! వేలాది అచ్చరలు చిత్రవిచిత్రమైన సువర్ణాలంకారాలతో, జడగంటలతో, మొలనూలి మువ్వలతో, అందెల రవళులతో అతిలోక నాట్య మేదో మెరపిస్తున్నట్లనిపించింది!

లవణ మహారాజాస్థానంలోనివారందరికీ ఆ మనోహరదృశ్యం ప్రత్యక్షమైన కొంతసేపటి కొక విధమైన తీయని మైకం కమ్మింది. సరిగంచు హొంబట్టు తెరల పూర్వరంగంలో హంసతూలికాతల్పాలపై ఒయ్యారంగా ఒరిగి ఆ మహేంద్రజాలం తిలకిస్తున్న రాణు లందరూ ఒక నిమిషంలోనే గాఢమూర్ఛాభారంతో ములిగి అలసి సొలసి నెమ్మదిగా తూలి పోయారు.

సభాసదులంతా అంతకు పూర్వం ఎన్నెన్నో ఇంద్రజాల విద్యావిచిత్రాలు సందర్శించారు కాని అంతటి విచిత్రమైన మహేంద్రజాలం వా రెన్నడూ చూడలేదు. మహారాజు ఇంద్రజాల విద్యా ప్రదర్శన ప్రారంభంలో ఆ ఐంద్రజాలికుని అతిలోక చాకచక్యాని కెంతైనా ఆనం

దించాడు. అతని కనేక మణికనకభూషణాలు బహూకృతిగా సమర్పించ వలెనని సంకల్పించాడు. అయితే ఆ ఇంద్రజాలం మరికొంతసేపలాగే సాగేసరి కతని కా ఆనంద తన్మయతలో శరీరంమీది స్పృహే సడలి పోయింది.

ప్రగాఢ సుషుప్తిలో ఏదో ఒక విచిత్ర స్వప్నలోకంలో ప్రవేశించి నట్లు స్ఫురించింది. మరికొంతసేపటి కా స్ఫురణ కూడా నశించిపోయింది. అతని హృదయం పూర్తిగా ఆ ప్రగాఢానందలీలాతన్మయతలో విలీనమై పోయింది. సభాస్తారులు, మహారాణులు, మహారాజు అంతా ఆ మహేం ద్రజాలానంద తన్మయతలో మునిగి కేవలం శిలాప్రతిమలైపోయారు. కాని మహారాజ పార్శ్వంలో అనతిదూరంలో దర్భాసనాసీనుడైన వసిష్ఠ మహర్షి మాత్రం ఆ ఇంద్రజాల సమ్మోహనిద్రలో మునిగిపోలేదు. అలాగే నిశ్చలంగా దర్భాసనంమీద కూర్చుని చిరునవ్వుల చిలకరింపులతో ఆ ఇంద్ర జాల లీల అంతా ఏకాగ్రదృష్టితో పరిశీలిస్తున్నాడు.

అంతలో ఉచ్చైశ్రవంవంటి ఉత్తమాశ్వం ఒకటి సభాస్థలి కనతి దూరంలో నిలబడింది. ఒక గుర్రపురౌతు దానిని అక్కడ నిలబెట్టి సభా స్థలి కెదురుగా చేతులు జోడించి నిలబడ్డాడు. అది మనోజవంతో సాగి పోయే ఉత్తమాశ్వమని విన్నవించాడు. ఎన్నివేల యోజనాలైనా ఇట్టే చుట్టి రాగలదని చెప్పి దాని గమనవేగం అనేక విధాల ప్రశంసించాడు. ఇంతకు పూర్వ మది అరగడియలో నూరు యోజనాలు చుట్టివచ్చినదని అన్నాడు. ఒకసారి దాని మనోవేగం పరిశీలించవలసిందని సవినయంగా అభ్యర్థించాడు.

అరగడియలో నూరుయోజనాలు చుట్టివచ్చే అశ్వం అంటే సభా సదుల కెవరికీ నమ్మిక కలగలేదు. వారందరూ ఒకరిముఖా లొకరు చూచు కొన్నారు.

మహారాజు వసిష్ఠమహర్షి ముఖంవైపు చూచాడు. ఆ చూపులో ఇంద్రజాలికుని మాట యథార్థమేనా అన్న భావం స్ఫురించింది.

మహర్షి ఒక చిరునవ్వు నవ్వాడు:

‘‘మహారాజా! ఒకమారు పరిశీలించి చూడవలిసిందని ఇంద్రజాలికుడే

విన్నవించుకొన్నాడు గదా! ఒక అరగడియలో అదంతా తమకే విశదం కాగలదే! ఎందు కింత డోలాందోళన!"

అని, తిరిగి ఇంకొక చిరునవ్వు నవ్వి ఆ ఉత్తమాశ్వంపై పవలోకించాడు. అంతలోనే అది బిగ్గరగా సకిలించింది. ఆ సకిలింపు వినగానే మహారాజు హృదయం ఎగిరి గంతువేసింది. కాని ఆ అశ్వాని కంతటి శక్తి సామర్థ్యాలున్నాయా అని తిరిగి ఒక చిన్న ఆశంక పట్టుకొని వేధించింది. క్షణకాలం ఆ అశ్వం వైఖరి పరిశీలించాడు.

సమున్నతమైన ఆ ఉత్తమాశ్వం శిరస్సుపై అమర్చిన వింజామరం మధ్యాహ్న సూర్యకాంతిలో కాశపుష్పగుచ్ఛంలా తళతళలాడింది. వింట సంధించిన బాణంలా ఆ శ్వేతాశ్వం ముస్ముందుకు సాగిపోవడానికని ఉరకలు వేస్తూంది. పక్కనే నిలబడిన గుర్రపు రౌతు దాని కళ్లెం గట్టిగా పట్టుకుని అదిమి నొక్కి పెట్టకపోతే అది ఒకక్షణంలోనే రివ్వున ఎగిరిపోయేటట్లు కనబడింది.

లవణరా జిక వేచిఉండలేక పోయాడు. ఒక్కమారు వెనక్కి తిరిగిచూచి, తెరల వెనక తళతళ మెరుస్తున్న అవరోధాంగనల దగ్గిర సెలవు తీసుకొన్నాడు. వసిష్ఠమహర్షికి సవినయంగా పాదాభివందనంచేసి నిలుచున్నాడు. మహర్షి లేచి నిలబడి ఎంతో వాత్సల్యంతో చేయెత్తి ఆశీర్వదించాడు. లవణరా జొక్క దూకులో గుర్రంమీద ఎక్కి కూర్చున్నాడు. అది మళ్ళీ బిగ్గరగా సకిలించింది. ఒయ్యారంగా వంచిన మెడ వంపులోనే ఆశ్వికుని చాకచక్యం గుర్తించినట్లుగా అది తిరిగీ ఇంకొకమారు సకిలించింది.

నగర రాజవీధి దాటిపోయేదాకా కొంతదూరం వరకు సవిలాస మందగమనం సాగించింది. అంతలో మహారాజు అరచేతితో ఆ గుర్రం వెన్నుమీద తొందర తొందరగా తట్టాడు. దానితో ఆ అశ్వం శర వేగంతో పరుగులు పెట్టింది. ఉత్తరక్షణంలోనే అది ఒక్క మెరుపులా అదృశ్యమైపోయింది.

2

మహారాజు మొట్టమొదట ఇంద్రజాలమే అంతగా యథార్థమని విశ్వసించలేదు. తరవాత గుర్రపు రాతుతో ప్రత్యక్షమయిన ఆ అశ్వం వైపు చూచి తన కన్నులే నమ్మలేకపోయాడు. ఆపైన అది అరగడియలో నూరు యోజనాలు చుట్టి రాగలడంటే—అదంతా అతనికి కేవలం అతిశయోక్తిగా భాసించింది. అయినా దాని యాథార్థ్యం పరిశీలించవలెననే దృఢనిశ్చయంతో దాని జీనుమీద కూర్చుని నెమ్మదిగా వీపుమీద తట్టాడు. అది మిథ్యాశ్వం కాదు! స్పష్టంగా చేతికి తగిలింది. తిరిగీ చెవులు గింగురుమనేటట్లు సకిలించింది. అయినా ఒకసారి స్వారిచేసి చూచి అరగడియలో నూరు యోజనాలు చుట్టివచ్చే విషయం ప్రత్యక్షంగా పరిశీలించవలెనని అనుకొన్నాడు.

ఐంద్రజాలికుని మాటలలో అక్షరమైనా అసత్యం కనిపించలేదు. ఆ అశ్వం శరవేగంతో పరిగెత్తుకు పోతూంటే మహారాజుకిక ఏ దెసగా పోయేదీ ఏమీ తెలియలేదు. కళ్ళెం మళ్ళీ గట్టిగా లాగి పట్టుకున్నాడు. అశ్వం నిలిచిపోయింది. తిరిగీ నెమ్మదిగా వీపుమీద తట్టాడు. ఆ గుర్రం మళ్ళీ మనోవేగంతో దౌడుతీయడం మొదలుపెట్టింది. కొన్ని వందల యోజనాల దూరం సాగిపోయింది. అతడొక మహారణ్యంలో ప్రవేశించాడు. చూడగా చూడగా అదంతా అతనికి వింధ్యారణ్య దుర్గమ ప్రాంతంలా కనిపించింది. సందేహం లేదు! అది వింధ్యారణ్య ప్రాంతమే. మహారాజు బాల్యంలో ఒకనాడు జనకునితో కలిసి ఆ ప్రాంతాలలో మృగయోత్సవంలో విహరించాడు! బాల్యంలో చూచిన ఆ మహారణ్యమే-ఆ పర్వతావళులే నేటి కతని కళ్ళ కెదురుగా ప్రత్యక్షమైనాయి. క్షణంలో ఆ అశ్వం అంతదూరం తీసుకువచ్చిన విషయం స్ఫురించగానే అతనికి కలిగిన ఆశ్చర్యాని కవధిలేదు.

'ఎక్కడి మయూరబర్హపురం! ఎక్కడి వింధ్యాటవి!' అని లవణరాజెంతో ఆశ్చర్యపడ్డాడు. మయూరబర్హపురం భాగీరథీతీరాన లవణరాజు పితామహ ప్రపితామహులు నిర్మించిన మహానగరం. లవణమహారాజు

తాత తండ్రులు లా మహానగరం రాజధానిగా ఆ పరిసర విశాలదేశం అంతా పరిపాలించి, మహాధర్మాత్ములని ప్రసిద్ధికెక్కారు. లవణమహారాజుకూడా ఒక్క క్షణమైనా ఏమరకుండా వారిమార్గం అనుసరించి పరమధర్మాత్ము డని ప్రఖ్యాతి కెక్కాడు.

వసిష్ఠమహర్షి స్వయంగా మహారాజుచేత ఎన్నెన్నో యజ్ఞయాగాలు, దానధర్మాలు చేయించాడు. లవణరాజు పరిపాలనలో రాజ్యంలో అతి వృష్టి, అనావృష్టి వంటి ఈతిబాధ లెన్నడూ పొడచూపలేదు. మహారాజు నిత్యము మహేంద్రవైభవంతో తులతూగుతూండేవాడు. మానుషానందా లన్నీ అతని కనాయాసంగా లభించాయి.

అయినా లవణమహారాజు హృదయంలో తీరని జిజ్ఞాస ఏదో ఆరని చిచ్చులా దహించివేసేది. భాగ్యభోగ బహుళమైన జీవనలీల అంతా అంతలోనే చిత్రవిచిత్రమైన స్వప్నలీలగా గోచరించేది. మహారా జనేక మారులు వసిష్ఠమహర్షి సన్నిధిని తన తీవ్రజిజ్ఞాస తెలుపుడుచేసుకొన్నాడు. ఎన్నెన్ని మహేంద్రభోగా లనుభవించినా నిత్యము అసంతృప్తి జ్వాల తన అంతరాంతరాలు దహించివేస్తున్నదనీ, దానికి కారణమేమీ గోచరించడం లేదనీ విన్నవించుకొన్నాడు.

వసిష్ఠమహర్షి దానికి సముచితమైన సమాధానమేమీ చెప్పలేదు. గంభీరంగా మహారాజువైపు చూచి సన్నగా ఒక చిరునవ్వు నవ్వి ఊరు కున్నాడు. అంతే!

సుఖదుఃఖ ద్వంద్వ సమ్మిశ్రమై నిరంతర నిస్సార యాత్రగా సాగి పోయే జీవయాత్రలో అంతర్నిహితమైన మహాపరమార్థ మేదో ప్రత్యక్షంగా సాక్షాత్కరింపజేసుకోవాలని మహారా జెన్నోమారులు సంకల్పించాడు. మహర్షి ననేక విధాల ప్రార్థించాడు. ఆయన మహాద్రష్ట! ఆ మహర్షి అతీంద్రియదృష్టికందని పరమార్థమేమీ లేదు. మహాతపస్సమాధిలో మునిగి సశరీరబ్రహ్మీభావం పొందిన బ్రహ్మణ్యుడా బ్రహ్మర్షి!

తీవ్రతపశ్చర్యాదుల ఆవశ్యకత లేకుండా సంకల్పమాత్రంచేతనే అన్యులకుకూడా ఆ పరమార్థ సాక్షాత్కారం కరతలామలకంగా అందింప

జేయగల మహాతపశ్శాలి! ప్రత్యేకంగా లవణమహారాజంటే అపారవాత్స ల్యామృతం వర్షించే కారుణ్యఘనుడు!

అయినా లవణమహారాజు సంకల్పం నెరవేరలేదు. నానాటికి జీవన లీల అంతా అతని కొక విచిత్రరూపకంగా, ఛాయామాత్రంగా భాసించేది. లోలోపలి జిజ్ఞాసాగ్ని జీవనాడులన్నీ దహించివేసేది. అత డిక చేసేదేమీ లేక కొన్నాళ్ళపాటు భోగలాలసతలో మైమరచి నిత్యము ఆ తన్మయత లోనే మునిగిపోయేవాడు.

ఆ తన్మయతలో కొన్నాళ్ళపాటు మహారాజు వసిష్ఠమహర్షి దర్శన మైనా చేయలేదు. అనేకమైన కేళీవినోదాలతో కాలక్షేపం చేశాడు. ఆ వినోదప్రసంగంలోనే ఇంద్రజాలవిద్యాసందర్శనం జరిగింది. అనంతరమే ఆ అశ్వారోహణము, అరణ్యప్రవేశము జరిగాయి.

మహారా జరణ్యం అంతా పరిశీలించాడు. కాని అక్కడినుంచి తిరిగీ మయూరబర్హాపురం చేరుకొనే మార్గమేదీ అతనికి గోచరించలేదు. ఆటవికు లెందరెందరినో అడిగి చూచాడు. వా రాపట్టణం పేరైనా వినలేదని అన్నారు. తిరిగీ స్వనగరం చేరుకోవడ మెలాగ?

అప్పుడే సూర్యాస్తమానం అయిపోయింది. ఐంద్రజాలికు డరగడియ లోగానే ఆ అశ్వం నూరుయోజనాల భూవలయం చుట్టివచ్చి సురక్షితంగా మయూరబర్హా నగరానికి తిరిగి రాగలదని అన్నాడు.

ఎన్నెన్నో అరగడియలు గడిచిపోయాయి. ఎక్కడా దారి కనబడ లేదు. అంతలోనే చీకట్లు కూడా అలముకొన్నాయి. అరణ్యంలో కీచు రాళ్ళ మోత ప్రపంచలీలా సంగీతాని కంతటికీ ఒక గంభీర శ్రుతిగా విన వస్తున్నది. ఇక కాలయాపనవల్ల ప్రయోజనమేమీ లేదని లవణ మహారా జా అశ్వాన్ని గట్టిగా అదిలించాడు.

అశ్వం బాగా అలిసి పోయిందేమో! ఆశించినంత మహావేగంతో పరిగెత్తలేదు. పరిగెత్తగా పరిగెత్తగా ఎక్కడైనా ఏదైనా మార్గం గోచరించక పోతుందా అని అతని ఆశ!

ఆ అశ్వాన్ని మళ్ళీ గట్టిగా అదిలించాడు. అది దుర్గమారణ్య మార్గ

మైనా లక్ష్యపెట్టకుండా ఒళ్ళెరగని వేగంతో తొందర తొందరగా పరిగెత్తడం మొదలు పెట్టింది.

ఆ మహా వేగంలో ఒక పెద్ద చెట్టుకొమ్మ గట్టిగా అతని నుదుటికి తగిలింది. వెంటనే అతనికి ఒంటిమీద స్మారకం తప్పిపోయింది. కళ్ళెం పట్టు తప్పిపోయింది.

లవణ మహారాజు ఉత్తరక్షణంలో చాప చుట్టగా నేలమీద పడిపోయాడు. అతని శరీరం అంతా రక్తసిక్తం అయిపోయింది. అయినా అశ్వం ఆ విషయం గమనించలేదు. అలాగే శరవేగంతో పరుగెత్తుకు పోయింది. ఆ ఆఘాతంతో లవణ మహారాజు పూర్వస్మృతులన్నీ క్రమ క్రమంగా విస్మృతి కుహరంలో పడిపోయాయి.

ఆ మర్నాడు బళ్ళున తెల్లవారింది. సూర్యకిరణాలింకా వింధ్యారణ్యం మూల మూలలదాకా చొచ్చుకుపోలేదు. గడిచిన రాత్రి అంతా అరణ్య మధ్యంలో శరీర స్పృహైనా లేకుండా పడిఉన్న లవణరాజు తెల్ల తెల్లవారేవేళ మెల్లిగా కళ్ళు తెరిచాడు.

ఒక శబర యువతి అతని పార్శ్వంలో కూర్చుని శీతలోపచారాలు చేసింది. మహారాజామెవైపు చూశాడు.

ఆమె తలకట్టునిండా అడివి పువ్వులు. మెడనిండా గురివెందపూసల దండలు. ఆ యువతి గాయాలకన్నిటికీ కట్లు కట్టి అతని నొక మెత్తని పర్ణశయ్యపై పరుండబెట్టింది. పక్కనే కూర్చుని ఎంతో ఆప్యాయంగా ఉపచారాలు చేసింది.

లవణరాజు కళ్ళు తెరవగానే ఆమె కళ్ళు వికసించాయి. ఏదో అడిగింది. అతని కామె అరణ్య భాష తెలియలేదు. తిరిగి సంజ్ఞల ద్వారా ఆమె తన అభిప్రాయం వ్యక్తీకరించింది. కాని సంజ్ఞలకు పూర్వం కనుచూపులే ఆమె మనోభావం వ్యక్తీకరించాయి.

మహారాజు ఆ అశ్వమేమైపోయినదని అడిగాడు. అతని సంజ్ఞలేవీ ఆమెకు తెలియలేదు. అమాయికమైన కలకల నవ్వులతోనే సమాధానం చెప్పింది.

లవణరాజు హృదయంలో ఎన్నో భయాందోళన లుదయించాయి. ఆ అశ్వమేమైపోయిందో! అరగడియలో నూరు యోజనాల మేర పరిభ్రమించి భద్రంగా తిరిగి మయూరబర్హానగరం చేరుకోగలదని ఇంద్రజాలికు డతనితో అన్నాడు. ఇంద్రజాలికుని మాటలు చాలావరకు యథార్థాలైనాయి. కాని ఆ ఒక్క విషయం మాత్రమే యథార్థం కాలేదు. ఇక అతనికి తిరిగి మయూరబర్హానగరం చేరుకొనే మార్గమేమీ గోచరించలేదు.

పిమ్మట అలాగలాగ రోజులు, వారాలు, మాసాలు గడిచిపోయాయి. అప్పటికి అతనికి తిరిగీ స్వదేశం చేరుకునే ఆశ పూర్తిగా నశించిపోయింది.

కొంతకాలానికా శబర యువతి అతన్ని శబరగ్రామానికి తోడుకొనిపోయింది. ఆటవికులందరూ అతని ననేకవిధాల గౌరవించి ఆదరించారు.

కాని ఎవరూ మయూరబర్హా నగరానికి మార్గం చెప్పలేకపోయారు. అటుపిమ్మట అలాగే ఇంకొక సంవత్సరం గడిచి పోయింది. ఆ శబర యువతి రాత్రింబగళ్ళు అలాగే అతనికి పరిచర్య చేసి మహారాజు హృదయం ఆకర్షించింది.

లవణ రాజామెతో కలిసి అడివిలో మృగయాది వినోదాలతో కాలక్షేపం చేసేవాడు. కొండకాలవలలో ఆమెతో కలిసి జలక్రీడలాడేవాడు. చల్లని లేతలేత పచ్చిక బయళ్ళలో మబ్బులనీడలు పరుగులు పెట్టే సంజవేళలో ఆమెతో కలిసి గహనసీమలలో విహరించేవాడు.

ఆ ఆటవికుల నిసర్గసరళ జీవనధోరణి అతని కెంతో హృదయంగమమై స్ఫురించింది. కొన్నాళ్ళ కతనికి వారితో కలిసి మెలిసి సంచరించడము, సంభాషించడము కూడా అలవాటయిపోయాయి.

మరి కొంత కాలాని కతనికి పూర్వకాల మహారాజ జీవితం అంతా ఒక పూర్వజన్మ వృత్తాంతంగా, అస్పష్టలీలగా స్ఫురించింది. దానికంటె సరళ స్వచ్ఛమయిన అరణ్య జీవితమే వేయిమడుగు లెక్కువ ఆనందదాయకమని తోచింది. క్రమంగా శబరయువతి గాఢానురాగం అతని హృదయంలో కొండమల్లె తీగలా అలుముకు పోయింది. ఇంకా కొంత

కాలానికి వారిద్దరికీ వివాహం కూడా జరిగింది. అప్పటినించీ అతనికి శబర యువతిని 'గిరిమల్లిక' అని పిలవడం ఒక పరిపాటి అయింది.

ఆ వివాహంతో ఆటవికులందరూ అతని కత్యంతా ప్తులై నారు. అరణ్యమైనా, ఆటవిక బంధు మిత్రుల మధ్యలో అది మహారాజు మనస్సులో మయూరబర్హా పురంలాగే మెరిసింది.

క్రమంగా గిరిమల్లిక కిద్దరు పుత్రులు, ముగ్గురు పుత్రికలు కలిగారు. ఆ సంసార జంజాటంలోపడి లవణరాజు తన పూర్వవృత్తాంత వేదన అంతా విస్మరించి వేశాడు. అంతఃపురంలో రాణులు, వారి అనురాగాలు, ఆ మహారాజ భోగాలు అన్నీ అతనికి కేవలం పురాతన జన్మానుబంధాలుగా కనిపించాయి. సంవత్సరాలు గడిచిన కొద్దీ ఆటవికుల మధ్యనున్న మహారాజు జీవితం తలవని తలంపుగా ఎంతో ఆనందదాయకంగా, హాయిగా గడిచిపోయింది. కాని అతని ఆనంద జీవితం అలా ఆట్టే కాలం కొనసాగ లేదు!

3

క్రమంగా అతని సంసార జంజాటం బాగా బలిసిపోయింది. లవణరాజు రోజూ వేటకు వెళ్ళి కుటుంబంకోసం మాంసాహారము, పుట్టతేనె, కందమూలాలు, ఫలాలు మొదలైనవి సంపాదించేవాడు. ఒక్కొక్కనాడవి సంపాదించడం ఎంతో దుష్కరమైపోయేది.

ఒకనా డుదయమే అరణ్యానికి వెళ్ళిపోయాడు. వేట తమకంలో అతని కెంతకాలం గడిచిందీ తిన్నగా తెలియలేదు. గ్రీష్మాతపం నెత్తి మాడ్చివేసింది. దాహంతో నాలుక పిడచగట్టుకుపోయింది. అడవిలో కనుచూపు మేరలో ఎక్కడా నీటి జాడ కనబడలేదు. వెనువెంటనే శబర గ్రామానికి మళ్ళిపోవాలని నిశ్చయించుకొన్నాడు. తొందర తొందరగా నడిచి గ్రామం పొలిమేర చేరుకున్నాడు.

కారు మబ్బులు కమ్మినట్లుగా ఆకాశం అంతటా పొగ కమ్మింది. ఆ దట్టమయిన పొగలో అప్పుడప్పు డగ్నిజ్వాలా జిహ్వలు కూడా ప్రత్యక్ష

మైనాయి. అత డరణ్యంలో దావాగ్ని చెలరేగి ఉండవచ్చునని అను కొన్నాడు. అది శబరగ్రామం కూడా దహించివేసిందేమోనని అతనికి భయం వేసింది. తొందరగా పరుగులు పెట్టి తన పల్లె చేరుకున్నాడు.

ఆ పల్లె అంతా భస్మీపటలమైపోయింది. శబరులలో చాలామంది దూర దూర ప్రదేశాలకు పారిపోయారు. మిగిలినవా రాకార్చిచ్చులో పడి భస్మమైపోయారు. అతని కుటీరం కూడా ఆ దావాగ్ని జ్వాలలో దగ్ధమై పోయింది. గిరిమల్లిక, ఇద్దరు మగపిల్లలు మాత్రం ఆ ప్రాంతంలో ఒక చెట్టు నీడలో తల దాచుకొన్నారు. మిగిలిన పిల్ల లగ్ని జ్వాలల కాహుతి అయిపోయారు.

లవణరాజు వారందరినీ ఓదార్చి, ఆ అరణ్యంలో మరి ఒక సురక్షిత ప్రాంతానికి తీసుకుపోయాడు.

అక్కడికి వెళ్ళిన తరవాత కూడా అతని కష్టాలు గట్టెక్కలేదు. ఆ నూతన పరిసరాలలో అతనికి బంధుమిత్రు లెవరూ కనబడలేదు. శబరగ్రామం లోని బంధుమిత్రులంతా ఒకరైనా మిగలకుండా అరణ్యంలో మరి ఒక దూర ప్రాంతంలో తల దాచుకొన్నారు.

అక్కడ కందమూలఫలాదులు దొరకడం కూడా చాలా కష్టమై పోయింది. ఎంతో శ్రమిస్తేగాని ఒక్కొక్కనా డెవరికీ ఆహారమే లభిం చేదిగాదు. ఎంత వెదికినా ఆ ప్రాంతంలో ఎక్కడా అరణ్యమృగాలే కన బడలేదు. క్రమంగా లవణరాజు భార్య గిరిమల్లిక, పసిపిల్లలు కడుపునిండా ఆహారమైనా దొరకక చిక్కి శల్యాలై పోయారు. బంధుమిత్ర శూన్యమైన ఆ నిర్జనారణ్యం అంతా వారి కొక పీడకలలా కూడా కనిపించింది.

మరి కొంత కాలానికి పసిపిల్లలిద్దరు బాగా చిక్కి శల్యాలై మంచం పట్టారు. గిరిమల్లిక కూడా నీరసించిపోయింది. ఎక్కడైనా ఒక్క కంద మూలమైనా సంపాదించి పిల్లల ప్రాణాలు, తన ప్రాణాలు నిలపవలసిం దని ఒకనాడు కాళ్లావేళ్ళా పడి ప్రాధేయపడింది. తరవాత ఆమె మరి మాటాడటానికి కూడా ఓపిక లేక ఆ ప్రక్కనే ఒక మంచం మీద కూల బడిపోయింది.

మహారాజు దుర్భర దారిద్ర్య దీనావస్థకెంతో విచారించాడు. ఎల్లా

గైనా ఆ పరిసరం అంతా గాలించి పిల్లలకు, భార్యకు కందమూలాలు సంపాదింపవలెనని నిశ్చయించుకున్నాడు.

పిమ్మట ఆ పరిసరారణ్యం అంతా గాలించాడు. ఎక్కడా ఒక చిన్న కందమూలమైనా సంపాదించలేకపోయాడు. అయినా అతడు తన పట్టు విడవలేదు. కాళ్ళలో సత్తువ ఉన్నంతవరకు ఆ అరణ్యం అంతా గాలించాడు. అదేమి దుర్దైవదుర్విపాకమో! ఎక్కడా ఒక్క మృగంగాని, కందమూలంగాని, ఫలంగాని కనిపించలేదు.

అతని శరీరంలో జీవశక్తి అంతా క్షీణించిపోయింది. ఇక ఒక్క అడుగైనా ముందుకు పడలేదు. అయినా శాయశక్తులా ప్రయత్నించి తుది గడియలో భార్యాపుత్రులనైనా కళ్ళారా చూచి ప్రాణాలు విడవలెనని అనుకొన్నాడు. శరీరంమీది స్మారకం కూడా తప్పిపోయే విషమ పరిస్థితి ఏర్పడింది. ఇక నడక మంచిది కాదని అక్కడే ఒక చెట్టు నీడలో కూలబడిపోయాడు.

ఎంతటి దురదృష్టం! కార్చిచ్చులో పుత్రికలందరూ భస్మమైపోయారు. మిగిలిన ఇద్దరు పుత్రులు, భార్య క్షుధార్తులై శల్యావశిష్టులై పడిఉన్నారు. వారి కొక్క కందమూలం కూడా సంపాదించలేకపోయాడు. అతని శరీరంలో జవసత్త్వాలన్నీ ఉడిగిపోయాయి. దిక్కులేని పక్షిలా నిర్జనారణ్యంలో ఒక చెట్టుకింద పడిపోయాడు. ఆకలిచిచ్చాతని శరీరంలోని నవనాడులూ దహించివేసింది. ఒక్క కనుచూపులో మాత్రమే అతని పంచప్రాణాలూ నిలబడ్డాయి. ఆ క్షణంలోనో ఉత్తర క్షణంలోనో అవి కూడా ఎగిరి పోయేటట్టున్నాయి. అంతలోనే అతని కళ్ళ కెదురుగా తెల్లని మృగమేదో కనిపించింది. పరిశీలనగా దానివైపు చూచాడు. అది అరణ్యంలో పచ్చగడ్డిమేస్తూ నెమ్మదిగా అతనివైపే నడిచి వస్తున్నట్టు కనిపించింది. అదే అతడెక్కి వచ్చిన శ్వేతాశ్వం!

4

లవణరాజెలాగో అలాగ తన శక్తి అంతా ఉపయోగించి కుటీరంలో శల్యావశిష్టులై పడిఉన్న భార్యాపుత్రుల నొకమారు కళ్ళారా చూచు

కొని వారి సన్నిధినే వారితోబాటే తన నిస్సహాయ నికృష్టజీవన విముక్తి పొందవలెనని అనుకొన్నాడు. ఎలాగో అలాగ పక్కనున్న చెట్టు పట్టుకొని లేచి నిలబడ్డాడు. అదృష్టవశాత్తూ ఆ అశ్వం అతని దగ్గిరికే వచ్చి నిలబడింది. తన యావచ్ఛక్తీ ఉపయోగించి దానిమీద ఎక్కి కూర్చున్నాడు. వెంటనే తన కుటీరానికి ప్రయాణమైనాడు.

అత డింతకు పూర్వం అహోరాత్రులు అనవరతంగా మహేంద్ర భోగ భాగ్యాలలో మునిగితేలేవాడు. ఇప్పుడు భార్యాపుత్రు లాకటి చిచ్చుతో అల్లాడిపోతుంటే వారికొక కందమూలమైనా సంపాదించలేక పోయాడు. వా రాకటితో ప్రాణాలు విడుస్తూంటే కళ్ళారా చూడవలసి నంత పరమ దౌర్భాగ్యస్థితి పట్టింది. ఎంత దురదృష్టం! అయినా ఆ తుది గడియలోనైనా వారి సన్నిధికి పోయి వారితోబాటే తానూ ప్రాణ పరిత్యాగం చేసి దుర్భర దుఃఖవిముక్తి పొందవలెనని అనుకొన్నాడు.

కాని ఆ అశ్వం అతని కుటీరంవైపు పోలేదు. శరవేగంతో ఎక్కడికో పరుగెత్తుకుపోయింది. రాజు శాయశక్తులా దానిని అదుపులో ఉంచవలెనని ప్రయత్నించాడు. కాని సాధ్యం కాలేదు. ఆ ఆయాసంలో అతనికి స్పృహ తప్పిపోయింది. అలాగే ఆ గుర్రం వీపుమీదే ఒరిగిపోయాడు. ఆ అశ్వం అలాగే క్రొక్కారు మెరుగులా పరిగెత్తింది.

మళ్ళీ కళ్ళు తెరిచి చూచేసరి కతడు మయూరబర్హపురంలో తన సింహాసనంమీద కూర్చుని ఉన్నాడు. పరిచారకు లెన్నో విధాల పరిచర్యలు చేసి అతని బడలిక అంతా పోగొట్టివేశారు. ఇప్పుడు అతని శరీరంలో అలసట అంతా తొలగిపోయింది. పూర్వపు జవసత్త్వా లొకక్కమారుగా అతని శరీరంలో ప్రవేశించినట్లొక విచిత్రానుభూతి కలిగింది.

అపూర్వానందోత్సాహాలతో నాలుగువైపులా పరికించి చూచాడు. చుట్టూ చిరపరిచితులైన సభాస్తారులే! పార్శ్వంలో వసిష్ఠమహర్షి! అతడు గంభీరంగా తనవైపు చూచి అలాగే చిరునవ్వు వెన్నెలలు ప్రసరింపజేస్తున్నాడు!

'ఆహా! ఎంతటి విచిత్రాతివిచిత్రమైన మహేంద్రజాలం!' అని సభాస్తారు లానంద తన్మయతలో ఆ ఐంద్రజాలికుని చాకచక్యం వేనోళ్ళ

ప్రశంసించారు. కాని వసిష్ఠమహర్షి మాత్రం ఎక్కడా చెక్కు చెదర లేదు! అలాగే ఆ ఐంద్రజాలికునివైపు పరిశీలిస్తూ కూర్చున్నాడు. మరి కొందరు సదస్యులు "ఐంద్రజాలికు డన్నట్లుగా అరగడియలోనే మహా రాజు తిరిగీ ఇక్కడికి వచ్చివేశారే!' అని ఆయన ఆశ్వికశక్తి కెంతో ఆశ్చర్యపోయారు.

లవణమహారాజు ఆశ్చర్యాబ్ధిలో స్తంభించిపోయాడు. అదంతా కేవలం మహేంద్రజాలమే అంటే అతని కేమాత్రమూ నమ్మిక కలగలేదు! అతని హృదయంలో పత్నీపుత్రుల క్షుధాక్రందనా లింకా ప్రతిధ్వనిస్తూనే ఉన్నాయి. కాని సభాస్తారు లంతా అదంతా కేవలం మహేంద్రజాలమే నని కొట్టి పారవేస్తున్నారు. అయినా వారందరూ ఏకగ్రీవంగా అన్న విషయం కొట్టివేయడాని కతని మనసొప్పలేదు. ఆ విషయం అంతా వసిష్ఠ మహర్షికి విన్నవించి తన మనోవేదన ఉపశమింప జేసుకోవలెనని అను కొన్నాడు.

అతడింకా ఏదో కలలో ఉన్నట్లే కనిపించాడు. ఎదురుగా నిలిచిన ఐంద్రజాలికుని కెన్నో మణికనక భూషణాలు బహూకరించాడు. అవన్నీ అత డెంతో భక్తిశ్రద్ధలతో స్వీకరించి వెంటనే అక్కడినించి వెళ్ళి పోయాడు. సభాసదులంతా ఆనాటి ఇంద్రజాల విద్యనుగురించి ముచ్చ టించుకొంటూ నెమ్మదిగా తమ గృహాలకు మరలిపోయారు. ఇక అక్కడ వసిష్ఠ లవణరాజు లిద్దరే మిగిలిపోయారు.

లవణరాజు హృదయంలో ఆ అరణ్యంలో పత్నీ పుత్రుల దారుణ క్షుధాక్రందనా లింకా మారుమోగుతూనే ఉన్నాయి. అవన్నీ మరుమరీ చికలేనా? కేవలం పగటి కలలేనా? అందులో యథార్థమేమీ లేదా? రా జావింధ్యారణ్యంలో ఆ ఆటవికులతో కలిసి అధమం పది పన్నెండు సంవత్సరాలయినా నివసించాడు. వారితోను, భార్యా పుత్రులతోను ఎన్నెన్నో కష్టసుఖా లనుభవించాడు. అతని హృదయంలో గిరిమల్లికతో కలిసి కొండ కాలవలలో జలక్రీడలాడిన సుఖానుభూతి ఆర్ద్రిత ఇంకా అలాగే నిలిచిపోయింది. కాని తిరిగివచ్చేసరికి అరగడియలోనే అదంతా జరిగిపోయినట్లు సభాస్తారులంతా సాక్ష్యం ఇస్తున్నారు.

పది పన్నెండు సంవత్సరాల సుఖదుఃఖానుభూతి అంతా అరగడియ

తోనే ఎలా సమాప్తమైపోతుంది? ఆ ప్రశ్న అతని హృదయం కలిచి వేసింది. పిమ్మట వసిష్ఠమహర్షి పాదాలకు ప్రణమిల్లి సవినయంగా విన్న వించుకొన్నాడు :

మహర్షీ! వింధ్యాటవిలో పదిపన్నెండేళ్ళపాటు భార్యా పుత్రులతో కలిసిమెలిసి నివసించాను! ఎన్నెన్నో కష్టసుఖాలనుభవించాను! అదంతా కేవలం మహేంద్ర జాలమేనా? దానిలో యథార్థమేమీ లేదా?"

తదేకదృష్టితో మహర్షి ముఖం వైపవలోకించాడు. మహర్షి మహారాజు ముఖం తీక్ష్ణంగా పరిశీలించాడు.

"మహారాజా! మీరెన్నోమారులు ప్రపంచ పరమార్థ సాక్షాత్కారం కలిగించ వలిసిందని అర్థించారు. నేను మీ కా పరమార్థం సాక్షాత్కరింప జెయ్యవలెననే సంకల్పించాను. అయితే ఎంతటి మహామేధావులైనా, విజ్ఞులందరు భీరువులే! మీరు కూడా ఆ ప్రపంచ పరమార్థం తేరిపార చూడలేరని నా భయం! ముందీ విషయం తేల్చి చెప్పండి!"

అని మళ్ళీ మహారాజు ముఖం నిశితంగా పరిశీలించాడు. మహారాజొక చిరునవ్వు నవ్వాడు :

"నేనా పరమార్థ సాక్షాత్కారంకోసమే ఇన్నాళ్ళనించి మీ పాదసేవ చేస్తున్నాను. తమకు నామీద అనుగ్రహమే కలిగితే ఆ సాక్షాత్కారానికి జడిసిపోయేటంతటి భీరువునుమాత్రం కాను!"

"నిశ్చయమేనా?"

"నిశ్చయమే!"

"అయితే మీకు కలిగిన సంశయమేమో చెప్పండి!"

"నేనరణ్యంలో అనుభవించిన పదిపన్నెండేళ్ళ కష్టసుఖానుభూతి కేవలం ఇంద్రజాలమేనా? మిథ్యేనా?"

మహర్షి ఒక్క నిట్టూర్పు విడిచిపెట్టాడు :

"అది ఇంద్రజాలము కాదు! మిథ్యా కాదు!"

"అంతా సత్యమేనా?"

"సత్యమే!"

"దీనికి ప్రమాణం?" అన్నాడు మహారాజు.

"మీరే తిరిగీ ఒక మా రక్కడికి వెళ్ళి చూచి వస్తే స్వయంగా మీకే అవగతం కాగలదు. మీరంత దూరం ప్రయాణం చెయ్యలేకపోతే ఆశ్వికుల నెవరినైనా అక్కడికి పంపించి చూడండి! దానితో మీ సంశయ విచ్ఛేదం జరిగిపోగలదు!"

అన్నాడు వసిష్ఠమహర్షి అత్యంత గంభీర స్వరంతో!

"అయితే—"

అని మహారాజు తిరిగీ ఏదో ప్రశ్నించబోయాడు.

"మీ కింకా నా మాటమీద విశ్వాసం కలగలేదు! ముందుగా అయిదారుగురు ఆశ్వికులను తగినన్ని ఆహార సంభారాలతో వింధ్యాటవికి పంపించండి! వారు తిరిగి వచ్చిన పిమ్మట కొంతవరకు మీ సందేహ నివృత్తి జరగగలదు. అటుపిమ్మట మన మీ విషయం చర్చించవచ్చు. ప్రస్తుతం మీరు కొంచెం అలిసినట్లు కనిపిస్తున్నారు."

అన్నాడు మహర్షి.

లవణరాజిక మారుపలకలేదు. కావలసినన్ని భోజన సామగ్రుల తోను, భూషణాంబరాలతోను, అయిదారుగురు ఉత్తమాశ్వికులను వెంటనే వింధ్యాటవికి పంపించాడు. వారికి గిరిమల్లిక, ఆమె పుత్రులు మొదలయిన ఆటవికుల ఆనవాళ్ళన్నీ చెప్పి వారక్కడ ఉన్నదీ లేనిదీ పరిశీలించి రావలిసిందని ఆజ్ఞాపించాడు. వారక్కడ కనిపించినట్లయితే ఆ సంభారాలు, భూషణాంబరాలు వారి కర్పించవలసిందనీ, శరవేగంతో వెళ్ళి తిరిగి రావలసిందనీ ఆజ్ఞాపించాడు. రాజాజ్ఞ ప్రకారం ఆశ్వికులు సంభారాలతోను, భూషణాంబరాలతోను వింధ్యాటవికి ప్రయాణమై వెళ్ళిపోయారు.

5

ఆ ఆశ్వికులు వింధ్యాటవికి వెళ్ళి తిరిగి వచ్చేవరకూ మహారాజిక నిద్ర పోలేదు. ఆ ఇంద్రజాలమే యథార్థమయితే ప్రపంచంలో ఇక యథార్థాలెక్కడ ఉన్నాయి? వింధ్యారణ్యానుభూతిఅయథార్థమని కొట్టివేయడానికి

కూడా అతనికి మనసొప్పలేదు. అందుచేతనే ఆశ్వికులు తిరిగి వచ్చేవరకూ అతడలాగే ఎదురుతెన్నులు చూచాడు.

ఒక మాసం రోజులలో ఆ ఆశ్వికులందరూ తిరిగి వచ్చారు. గిరి మల్లిక, ఆమె పుత్రులు క్షేమంగా ఉన్నారనీ, వారి కాహార సంభారాలు, భూషణాంబరాలు సమర్పించామనీ, మహారాజుకోసం వా రెదురు తెన్నులు చూస్తున్నారనీ, గిరి మల్లిక, ఆమె శిశువులు మహారాజు వియోగభారంతో క్రుంగి కృశించిపోయారనీ అన్నారు.

అదివిని మహారాజు నిలువునా నిర్ఘాంతపోయాడు. వెంటనే వసిష్ఠ మహర్షి సన్నిధికి వెళ్ళాడు. మహర్షి మహారాజు నెంతో ఆప్యాయంగా తన సన్నిధి కాహ్వానించాడు.

"మహర్షీ! అజ్ఞతవల్ల మీ వాక్కులో యథార్థం కొంచెం శంకించాను. మీరన్నది అక్షరాలా యథార్థమయినది. అయితే ప్రస్తుత జీవన లీలలో యథార్థ మేదో, అయథార్థ మేదో నిర్ణయించుకోలేక పోతున్నాను."

అన్నాడు మహారా జెంతో సందేహిస్తూ.

ప్రపంచంలో అయథార్థ మేదీలేదు. మీ మయూరబర్హ నగరానుభూతీ, అరణ్యానుభూతీ రెండూ యథార్థాలే! కాని నగరానుభూతి దృష్ట్యా పరిశీలిస్తే అరణ్యానుభూతి మిథ్యగా భాసిస్తుంది. అరణ్యానుభూతి దృష్ట్యా పరిశీలిస్తే మీ నగరానుభూతి మిథ్యగా భాసిస్తుంది. అంతే! జాగ్రద్దృష్టిలో స్వప్నానుభూతి మిథ్యగా భాసింపవచ్చును. స్వప్నానుభూతిలో జాగ్రదనుభూతి మిథ్యగా భాసింపవచ్చును."

మహారాజు తాను విన్నది యథార్థమా, మిథ్యా అనే మీమాంసలో పడ్డాడు. తిరిగీ ప్రశ్నించాడు:

"అయితే స్వప్న జాగ్రదవస్థల అనుభూతుల యథార్థతలలో తారతమ్యం లేదా?" అన్నాడు.

వసిష్ఠ మహర్షి మళ్ళీ చిరునవ్వు నవ్వాడు. మహారా జడిగిన ప్రశ్న కెంతో ఆనందించాడు:

"మహారాజా! వ్యావహారిక దృష్టిలో మీరు చెప్పిన తారతమ్య పూర్వకమైన యథార్థత లేకపోలేదు. కాని పారమార్థిక దృష్టిలో రెండింటి యథార్థతా సమానమే!"

లవణరాజు హృదయంలో సంశయగ్రంథి విడిపోలేదు. తిరిగి సవినయంగా ప్రశ్నించాడు:

"నేను తిరిగివచ్చేసరి కొక అరగడియ కూడా జరగలేదు. ఈలోగా పది పన్నెండు సంవత్సరాలు జరిగాయంటే నా కేమీ అవగాహన కాలేదు."

"మహారాజా! ఒక క్షణం వేయి యుగాలుగా భాసించవచ్చును. అలాగే వేయి యుగాలొక క్షణంగా భాసించవచ్చును. మానవుల సంవత్సర సహస్రాలు దేవతల కొక దివసంగానే భాసిస్తాయి. అలాగే ఒక్క అణు వొక బ్రహ్మాండంగా ప్రత్యక్షం కావచ్చును. బ్రహ్మాండం అంతా ఒక అణువంత అల్పాల్పమై ప్రత్యక్షం కావచ్చును. ఇవన్నీ దృష్టిభేదంవల్ల ఏర్పడే తారతమ్యాలు, మిథ్యాభావనలు. అంతేగాని పరమార్థ దృష్టిలో తారతమ్యము, మిథ్య అనేవేమీ లేవు. సర్వము పరమార్థ స్వరూపమే. సాపేక్షదృష్టితో పరిశీలించినపుడే సాపేక్ష మిథ్యాత్వం గోచరిస్తున్నది. కాని పరిపూర్ణ దృష్టి కన్నీ పరమార్థాలే!"

ఆ మాటతో లవణమహారాజు హృదయంలో ప్రపంచ పరమార్థ స్వరూపం అంతా తళుక్కున మెరిసింది. పిమ్మట ఒక పెద్ద నిట్టూర్పు విడిచిపెట్టాడు.

"అయితే ఈ మయూరబర్హపురము, ఈ మహారాజభోగాలు, ఈ అంతఃపురాంగనలు, ఈ అనురాగాలు — ఇవన్నీ ఎలాంటి యథార్థాలో అరణ్యంలోని గిరిమల్లిక, ఆమె పుత్రులు, వారి అనురాగాలూ అలాంటి యథార్థాలేనన్నమాట!"

6

ఆ వాక్యం వినగానే మహారాజ హృదయంలో వేలాడే నీలినీలి తెరలన్నీ ఒక్కమారుగా తొలగించివేసినట్లయింది. అరగడియలో జరిగినా ఆ అర

ణ్యానుభూతులన్నీ యథార్థాలే. ఆ అనుభూతులదృష్ట్యా పరిశీలిస్తే ఇన్నాళ్ళనించీ అనుభవించిన నగరానుభూతులన్నీ కేవలం మిథ్యలే! పరస్పర తారతమ్యంలో రెండూ మిథ్యలే! రెండూ యథార్థాలే!అయితే మహారాజు తాను కళ్ళారా చూచినవి కేవలం మిథ్యలని భావించలేక పోయాడు.అన్నీ యథార్థాలే అని నిశ్చయించుకొన్నాడు. పరమార్థ జ్ఞానోపదేశం కోసం మహర్షి మహాతపశ్శక్తితో తన కా విధమయిన విచిత్రానుభూతి కలిగించిఉండవచ్చుననిఅనుకొన్నాడు.ఆ వినూతన విజ్ఞాన భాస్కరోదయంతోఅతని హృదయంలోని రాగద్వేషాది ద్వంద్వాల అంధకారం అంతా పటాపంచలై పోయింది! హృదయంలో ఆవరించుకొన్న అభిమానాహంకారాదులన్నీ మంచు విడిపోయినట్లు విడిపోయాయి. ఆ పరిస్థితిలో అతని కొక అనిర్వాచ్యమైన నిర్లిప్తానందస్థితి అనుభూతి కలిగింది. ఆ ఆనంద తన్మయతలో అతని పెదవులపై ఒక మందస్మితం నిశ్చలంగా నిలిచింది. అంతలోనే ఏదో జ్ఞప్తికి వచ్చింది. అయితే తన ప్రస్తుత కర్తవ్యం?

మహారాజు మళ్ళీ ప్రశ్నించాడు:

"మహర్షి! ఒక క్షణమైనా ఏమరకుండా ధర్మదృష్టితో నే నీ మహారాజ్యం పరిపాలించాలి! ఇది నా క్షాత్రధర్మం! అరణ్యంలో వివాహమాడిన గిరిమల్లికను, ఆమె పుత్రులను పరిపాలించవలసిన ధర్మం కూడా నాదే! ఇప్పుడు నేను పరిపాలించవలసిన ముఖ్య ధర్మమేది?"

వసిష్ఠ మహర్షి కొంచెంసే పాలోచించి ఉపదేశించాడు:

"మహారాజా! మీ కీ క్షణంలో పరమార్థ సాక్షాత్కారం కలిగింది. ఇక ధర్మాధర్మ నిర్ణయం చెయ్యవలసినది మీరే కాని నేను కాదు!" అని మహర్షి తిరిగీ ఒక చిరునవ్వు నవ్వాడు.

"నా కది తెలియక పోలేదు. అయినా ఆచార్య గౌరవంతో మిమ్మల్ని అర్థిస్తున్నాను." అన్నాడు మహారాజు.

"ఈ ధర్మసూక్ష్మంలో కూడా వ్యావహారిక దృష్టిలో కొంత తారతమ్యం ఉంటే ఉండవచ్చును. కాని పారమార్థిక దృష్టిలో రెండూ ఒకటే!"

ఆ మాట వినగానే మహారాజు మనస్సులో సంశయ గ్రంథులన్నీ

పటాపంచలయిపోయాయి. ఒక పరిచారకుణ్ని పిలిచి వెంటనే ఒక ఉత్త మాశ్వాన్ని ఒకే ఒక్క క్షణంలో సర్వసిద్ధం చేసి తీసుకు రావలసిందని ఆజ్ఞాపించాడు. మహర్షికి సాష్టాంగ నమస్కారంచేసి ఆశీర్వదించవలసిం దని అర్థించాడు. అంతలోనే పరిచారకు డుత్తమాశ్వాన్ని రాజ సన్నిధికి తీసుకువచ్చాడు.

మహర్షి అతని శిరస్సుపై ఆశీర్వర్షం కురిపించాడు:

"మీ రీ విధంగా రాజ్య పరిత్యాగంచేసి అరణ్యానికి వెళ్ళవలసిన ఆవశ్యకత నా కేమీ గోచరించడంలేదు!" అన్నాడు మహర్షి.

"ఆటవికులైన భార్యాపుత్రులకు ద్రోహం చేశాననే పశ్చాత్తాపం నన్నింకా విడిచిపెట్టలేదు." అన్నాడు మహారాజు.

"మరి అనాథులయిన మయూరబర్హ ప్రజలను ఎవరి కప్పగిస్తు న్నారు!" అన్నాడు మహర్షి!

"మీ చల్లని పరిపాలనలో వారి కేవిధమైన లోపమూ కలగదనే ధైర్యంతోనే నే నీ రాజ్య పరిత్యాగం చేస్తున్నాను." అన్నాడు మహా రాజు. వెంటనే ఆ ఉత్తమాశ్వం అధిరోహించాడు.

వశిష్ఠ మహర్షి "నేను కేవలం సర్వసంగ పరిత్యాగం చేసిన విరా గిని! నా కీ పరిపాలన బంధనం కల్పించడం మీకు ధర్మంకాదు!" అన్నా డెంతో విరక్తితో.

"కనకనే ఈ ప్రజాపాలన మీకప్పగించి పోతున్నాను!" అన్నాడు మహారాజు.

మరుక్షణంలో అత డొకసారి అంతఃపురం వైపు, ఆ మహానగరం వైపు చూచాడు. ఒక్క వేడి నిట్టూర్పు విడిచి పెట్టాడు.

అటు పిమ్మట ఆ అశ్వాన్ని గట్టిగా అదిలించాడు. అది దివ్య విద్యు ద్వేగంతో వింధ్యాటవి వైపు పరుగెత్తుకు పోయింది. దాని గమనధ్వని వసిష్ఠ మహర్షి హృదయంలో మంద మందంగా ప్రతిధ్వనించింది.